

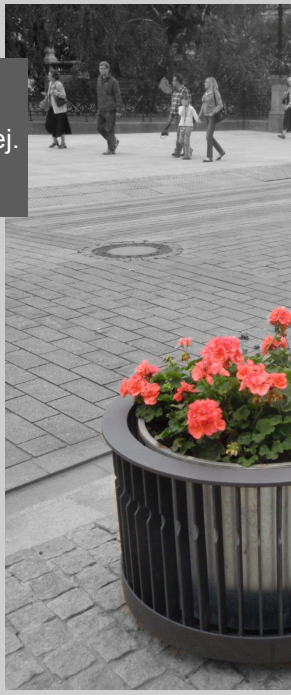
mgr inż. Zofia de Mezer – Uciechowska
„Park-Ekspert” Piła

Problemy zarządzania terenami zieleni miejskiej w świetle danych przedstawionych na kilku konferencjach ogólnopolskich w ostatnich latach

Już kilkanaście lat temu czyniono próby stworzenia wzorców struktur zarządzania terenami zieleni miejskiej. Sugerowano:

- tworzenie stanowisk ogrodnika miejskiego
- poddanie wykonawstwa prawom wolnego rynku
- odłączenia funkcji zarządczych od wykonawczych

Od tego czasu uregulowano sposób zarządzania terenami zieleni w różnych miastach w rozmaity sposób. Można próbować ocenić efekty tych działań

Od paru lat na ogólnopolskich konferencjach poświęconych tematom związanym z terenami zieleni, wiele wystąpień poświęcono problemom zarządzania zielenią miejską.

Waga przedstawianych problemów spowodowała, iż w ostatnich dwóch latach temu tematowi poświęcono kilka konferencji.

Ilość uczestników tych konferencji uzasadniła i potwierdziła sens zajęcia się problemami zarządzania terenami zieleni miejskiej.

Podstawowe zadania zarządców terenami zieleni:

- przygotowanie zakresu prac na poszczególnych terenach i obiektach wraz z kalkulacjami i tworzenie projektów planów budżetowych
- podział zadań w oparciu o znajomość zakresu prac (utrzymanie, remonty, modernizacje, inwestycje) oraz dostępne środki finansowe
- wybór wykonawców (przetargi) oraz nadzór nad realizacją poszczególnych zadań oraz odbiory i rozliczanie robót
- bieżąca kontrola i przeglądy okresowe stanu terenów zieleni
- aktualizacja dokumentacji inwentaryzacyjnej
- przygotowanie wniosków o wydanie decyzji administracyjnych w imieniu gminy

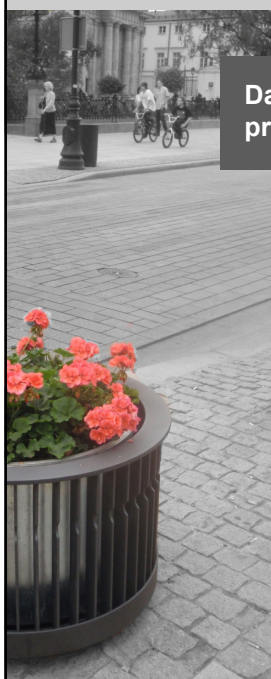
Podstawowe zadania zarządców terenami zieleni:

- przygotowanie decyzji administracyjnych dla wniosków składanych do gminy przez innych zarządców
- udział w pracach zespołów do uzgadniania dokumentacji technicznych dla zadań inwestycyjnych prowadzonych na terenie gminy
- konsultacje w sprawach utrzymania i rozwoju terenów zieleni przy tworzeniu planów urbanistycznych i strategii rozwoju miasta
- udział merytoryczny w przygotowaniu projektów i programów w procesie starań o środki unijne
- przygotowanie lub współpraca przy przygotowaniu planów strategicznych dot. rozwoju lub rewitalizacji terenów zieleni

Dane zawarte w wystąpieniach i referatach prezentowanych na konferencjach :

- powierzchnia miasta i ilość mieszkańców
- powierzchnia terenów zieleni w tym zieleni komunalnej urządzonej i nieurządzonej
- sposób zarządzania zielenią w tym jednostki organizacyjne i wiążący się z tym sposób finansowania
- koszty utrzymania 1 m² terenów zieleni
- informacja czy zarządzanie jest wyodrębnione, czy wspólne z wykonawstwem

Dane zawarte w wystąpieniach i referatach prezentowanych na konferencjach :

- informacje czy i jakie dodatkowe sposoby finansowania wykorzystywane są w eksploatacji, remontach i inwestycjach terenów zieleni
- jaką kadrą (ilość i przygotowanie merytoryczne) dysponują zarządcy
- w jakim stopniu zarządca zieleni komunalnej ma wpływ na jakość całego systemu terenów zieleni miasta lub gminy i w jaki sposób
- zalety i wady prezentowanego sposobu zarządzania

Prezentowane miasta

Na konferencjach reprezentowane były miasta o różnych formach organizacyjnych zarządzania i różnych wielkościach zasobów terenów zieleni:

Bydgoszcz	Lublin
Elbląg	Łódź
Gliwice	Olsztyn
Katowice	Piła
Kraków	Nowy Sącz
Legnica	Zamość

Powierzchnia zarządzanych terenów zieleni w tych miastach kształtuje się od 168 - 767 ha

Sposoby zarządzania

↓

WYODRĘBNIONE

- jednostka budżetowa -2 przykłady / 1 połączona z drogami
- wydziały urzędu miasta -3 przykłady
- ogrodnicy miejscy w wydziale urzędu – 2 przykłady

↓

WSPÓLNE Z WYKONAWSTWEM

- jednostka budżetowa -2 przykłady/1 wielobranżowa komunalna
- zakład budżetowy – 1 przykład wielobranżowy usługowo-produkcyjny
- przedsiębiorstwo wielobranżowe – 1 przykład

Prezentowane przykłady sposobów zarządzania były bardzo zróżnicowane pod względem struktur organizacyjnych, a zarządzanie odbywa się niejednokrotnie **wspólnie z wykonawstwem**.

Bywa też, że zarządzanie jest **rozdzielone z wykonawstwem**, które działa w oparciu o **prawa wolnego rynku**, lub czasem poprzez inne **zakłady wykonawcze gminy**.

Wyodrębnione zarządzanie dokonuje się też w różny sposób. Zajmują się tym **wyodrębnione** różne **jednostki organizacyjne gminy** lub **wydziały urzędów miast lub gmin**.

Źródła finansowania:

- budżet samorządu
- Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Fundusze Unijne
- sponsoring zewnętrzny
- nasadzenia kompensacyjne (wynik decyzji administracyjnych zezwalających na wycinki)

- Utrzymanie i rozbudowa terenów zieleni miejskiej finansowana jest głównie ze środków **budżetu gminy**.

Znaczny udział w finansowaniu - często do 30% - miały środki z **Gminnych, Powiatowych i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**. Istnieje obawa, że zmiany legislacyjne wprowadzone od 1.01.2010 r. likwidujące te fundusze będą miały istotny wpływ na pogorszenie poziomu utrzymania i rozwoju terenów zieleni w Polsce.

Pieniądze jakimi dysponują na zieleni samorządy wzbogacane są niejednokrotnie przez **środki** pozyskiwane w oparciu o specjalne programy **unijne**. Odbywa się to jednak stanowczo zbyt rzadko i zazwyczaj w większych aglomeracjach.

Czasami gminy znajdują **sponsorów zewnętrznych** na niektóre zadania inwestycyjne, a także na zadrzewienia poprzez nasadzenia rekompensujące – wynik zapisów decyzji administracyjnych na usuwanie drzew.

Wpływ na system ekologiczny

Prelegenci na konferencjach omawiali też stopień zaangażowania zarządców terenami zieleni w procesie zachowania i wzmocnienia ekologicznego systemu terenów zieleni w miastach. Polega on m.in. na:

- współpracy z urbanistami /2/
- pracy w zespołach uzgadniania dokumentacji projektowych /3/
- przygotowywaniu i opiniowaniu decyzji administracyjnych dot. wycinek /5/
- udziale w przygotowaniu programów strategicznych i wniosków o dofinansowanie z różnych źródeł /9/
- współpracy z radami mieszkańców i szkołami /6/

Wpływ na system ekologiczny

Do zadań tych zarządcy często nie mają dostępu lub brakuje im wiedzy do współpracy w tej materii. Ten brak współpracy wpływa niejednokrotnie na chaos w planowaniu poszczególnych zadań w zakresie rozbudowy i rozwoju systemu zieleni miasta.

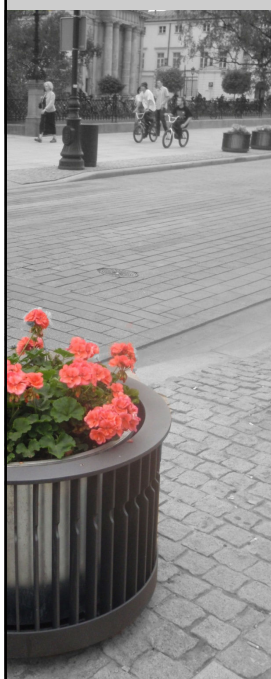
Inwentaryzacja zasobów zieleni

Celem jej sporządzenia jest:

- zgromadzenie maksymalnej ilości szczegółowych danych w formie graficznej i opisowej, a nawet fotograficznej
- udokumentowanie ilości i jakości zasobów zieleni wysokiej w danej aglomeracji
- aktualizacja szczegółowych danych o obiektach zieleni
- rejestrowanie zmian i wszelkich modyfikacji
- szacowanie realnej wartości zieleni w oparciu o znaczenie w krajobrazie i funkcje

Zalety zastosowania inwentaryzacji w formie numerycznej:

- szybkie przetwarzanie i analizowanie danych
- łatwość systematycznej rejestracji i aktualizacji danych
- poprawa dostępności danych

- taka forma ewidencji zasobów zieleni miejskiej może mieć istotny wpływ na jakość i szybkość podejmowanych decyzji zarządczych

- baza numeryczna danych na temat charakteru i jakości zieleni stanowi cenne narzędzie w sferze sprawnego i prawidłowego gospodarowania zasobami

- wpływa na sprawne gromadzenie i przekazywanie informacji co jest istotne w planowaniu przestrzennym oraz przy prowadzeniu inwestycji

- pozwala na uniknięcie zbytecznych kosztów i strat finansowych np. poprzez uniknięcie wprowadzenia nasadzeń w terenach z infrastrukturą podziemną, lub przeznaczonych na inwestycje

- umożliwia rejestrowanie i monitorowanie zmian w zakresie ilości, jakości i lokalizacji zieleni w aglomeracji miejskiej

- umożliwia porównanie i ocenę przydatności poszczególnych gatunków roślin do danego środowiska miejskiego

Przygotowanie zawodowe

Różnorodność zarządzania terenami zieleni miejskiej wiąże się też z przygotowaniem zawodowym, a często brakiem przygotowania przez osoby zajmujące się sprawami zieleni. Nie mając doskonałej orientacji w branży, a więc właściwej argumentacji, takie zarządy mają zbyt małą siłę przebicia w walce o środki budżetowe na ten cel.

Zarządzaniem zielenią zajmują się pracownicy o różnym przygotowaniu zawodowym:

- ogrodnicy
- budowląńcy
- architekci krajobrazu
- drogowcy
- absolwenci wydz. ochrony środowiska
- leśnicy
- rolnicy

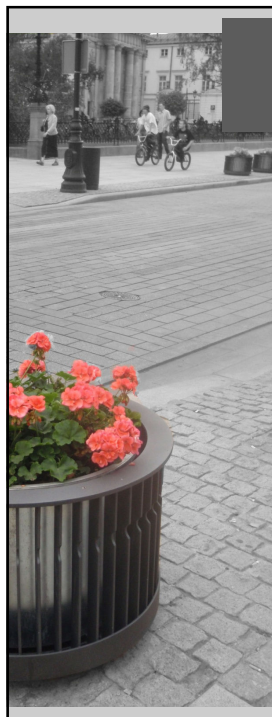

Przygotowanie zawodowe

Skutki:

- część z nich legitymuje się niewystarczającą znajomością procesów i zależności przyrodniczych
- brak wiedzy o strukturach organizacyjnych jednostek samorządowych i o sposobach finansowania ich działalności
- brak orientacji w sprawach merytorycznych dotyczących roli i funkcji w strukturach miejskich
- brak podstawowej znajomości rachunkowości budżetowej i finansów samorządowych (ogranicza ich skuteczność w walce o właściwy poziom środków budżetowych na cele, które są przedmiotem zarządzania)

Edukacja zawodowa

Na wielu uczelniach rozwinęło się kształcenie w dziedzinie kształtowania i utrzymania terenów zieleni oraz architektury krajobrazu.

Potrzeba poszerzenia zakresu kształcenia studentów na uczelniach edukujących w zakresie kształtowania terenów zieleni i architektury krajobrazu, o zagadnienia dotyczące sfery zarządzania terenami zieleni choćby w uproszczonym zakresie, ale ułatwiającym podjęcie pracy i poruszanie się w działalności samorządowej na poziomie dającym możliwość prawidłowej realizacji zadań.

Przyszłym zarządcom należałoby dać do ręki nie tylko argumenty przekonujące o nadrzędnej roli zieleni w środowisku życia człowieka, ale także umiejętność szukania i wykorzystywania różnych źródeł finansowania zadań z tym związanych zarówno w obrębie budżetów samorządowych jak i środków dodatkowych.

Wnioski:

Zebrane dane z materiałów konferencyjnych, mimo iż niejednokrotnie niepełne, pozwoliły wysnuć jednak bardzo istotne wnioski, które należałoby wziąć pod uwagę w ustawodawstwie dot. rozwoju i przeobrażeń działalności samorządowej w sferze zarządzania terenami zieleni, a także uzupełnienia i poszerzenia edukacji branżowej.

1. Zarządzaniem powinny zajmować się osoby o właściwym przygotowaniu zawodowym.

Wnioski:

2. Celowe jest rozdzielenie funkcji zarządczej od wykonawczej w gospodarzeniu zasobami zieleni, pozwoli to na:

PODDANIE WYBORU WYKONAWCÓW PRAWOM WOLNEGO RYNKU, CO ZAPEWNI:

- dostęp do wykwalifikowanych wykonawców
- poprawę jakości wykonywanych prac
- obniżenie ceny na drodze zdrowej konkurencji

Wnioski:

2. Celowe jest rozdzielenie funkcji zarządczej od wykonawczej w gospodarzeniu zasobami zieleni, pozwoli to na:

POŚWIĘCENIE UWAGI ZARZĄDCÓW SPRAWOM:

- właściwej strategii rozwoju i utrzymaniu terenów zieleni na odpowiednim poziomie
- tworzenia programów strategicznych i poszukiwaniu dodatkowych sposobów finansowania utrzymania i rozwoju zieleni
- współdziałania w formie doradczej i konsultacyjnej w tworzeniu miejscowych planów urbanistycznych (istotny wpływ na rozbudowę i wzmocnienie ekologicznych systemów przyrodniczych miast bez względu na podziały własnościowe terenów)

Wnioski:

2. Celowe jest rozdzielenie funkcji zarządczej od wykonawczej w gospodarzeniu zasobami zieleni, pozwoli to na:

POŚWIĘCENIE UWAGI ZARZĄDCÓW SPRAWOM:

- udziału w gremiach zatwierdzających projekty inwestycyjne na terenie miast, a przez to zapewnienie istotnego wpływu na zachowanie zasobów przyrodniczych w procesie inwestycyjnym i możliwość wpływu na jakość tworzonych nowych zespołów zieleni

Wnioski:

3. Zarządzanie powinno odbywać się w oparciu o pełną znajomość zasobów. Samorządy powinny z założenia finansować tworzenie inwentaryzacji określających lokalizację, gatunki, wiek, liczebność (il., pow.), a także stan zdrowotny i ewentualne zagrożenia bezpieczeństwa - najlepiej w formie komputerowej bazy danych wraz dokumentacją graficzną na podkładach geodezyjnych w formie numerycznej.

Wnioski:

3. Zarządzanie powinno odbywać się w oparciu o **pełną znajomość zasobów**. Samorządy powinny z założenia finansować tworzenie inwentaryzacji określających lokalizację, gatunki, wiek, liczebność (il., pow.), a także stan zdrowotny i ewentualne zagrożenia bezpieczeństwa - najlepiej w formie komputerowej bazy danych wraz dokumentacją graficzną na podkładach geodezyjnych w formie numerycznej.

Wnioski:

4. Zarządzanie powinno się odbywać przy **włączeniu do współpracy** takich gremiów jak np. rady mieszkańców i szkoły. Jawność zamierzeń i zrozumienie działań oraz włączenie mieszkańców do prac zarówno doradczych jak i wykonawczych ogranicza w znacznym stopniu przejawy wandalizmu.

Wnioski:

5. Uczelnie edukujące specjalistów w zakresie kształtowania terenów zieleni, architektury krajobrazu itp. powinny zająć się zbadaniem i ustaleniem optymalnych wzorców struktur organizacyjnych i idących za tym struktur finansowania eksploatacji, remontów i modernizacji terenów zieleni miejskiej. Opracowania takie pomogłyby we właściwych transformacjach jakie odbywają się stale na terenie kraju i nie zawsze idą we właściwym kierunku.

Wnioski:

6. Uczelnie powinny rozważyć możliwość poszerzenia kształcenia studentów wyżej wymienionych kierunków o zagadnienia związane ze sposobami zarządzania zasobami zieleni od strony organizacyjnej, prawnej i finansowej, a także wskazania możliwości pozyskiwania dodatkowych środków na ten cel z innych źródeł.

Wnioski:

Dałoby to samorządom możliwość zatrudniania osób przygotowanych teoretycznie do zarządzania, a młodym pracownikom stworzyło możliwość przystąpienia do właściwego działania ze znacznym skróceniem okresu przyuczania i zrozumienia problemów zieleni w gospodarce samorządowej.

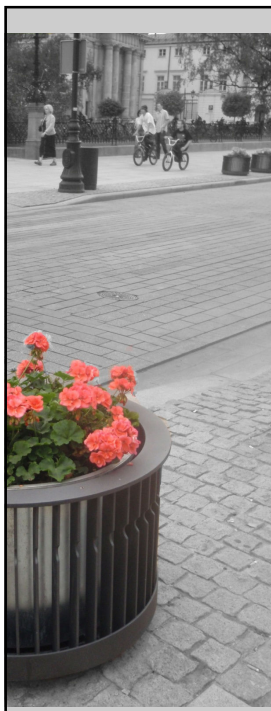
Takie kształcenie dałoby też pracownikowi do ręki narzędzia do walki o właściwy poziom środków finansowych w budżetach gminy, gdy zieleń traktowana jest niejednokrotnie po macoszemu.

Wnioski:

7. Z chwilą likwidacji gminnych, Powiatowych i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej istnieje uzasadniona obawa poważnego zagrożenia poziomu i jakości utrzymania i rozwoju terenów zieleni, oraz stanu całych zasobów przyrodniczych miast i nie tylko.

Analiza i realizacja tych wniosków wymaga wiele trudu i pracy przede wszystkim od nas tzn. od tych, którzy rozumieją jakich efektów oczekujemy, jakie cele nam przyświecają i w czyich rękach leżą niejednokrotnie możliwości wpływu na tę realizację.

Już starożytni mawiali jednak
„amat victoria curam” – nie ma zwycięstwa bez trudu.

Życzę więc Państwu i sobie byśmy potrafili trudzić się wspólnie i celowo dla dobra podmiotu naszego działania, którym pośrednio jest przecież dobro nas wszystkich.

A mądra maxyma Vergilego
„carpent tua poma nepotes”
– twoje wnuki zbiorą owoc twjej pracy
- niech nam przyświeca w naszych codziennych działaniach.

Dziękuję Państwu za uwagę!